

De visserij te De Panne II

De garnaalvisserij

Buiten de periodes waarin haring en sprot gevangen werd, ging men de garnaal opzoeken. De grootste boten trokken echter tijdens de zomermaanden „om vis”, de kleinere bleven het hele jaar door de garnaalvisserij beoefenen. Deze kleinere boten bezaten één net, de grotere twee.

De kor had twee korijzers verbonden met een korrestok, hieraan werd het net vastgehecht.

De beste vangstrijd situeerde zich na het haringseizoen, van november tot juni. Achteraf, gezien de winstgevende ijle-haringvisserij, werd deze periode herleid van maart tot juni. Men diende een zeer goede en ervaren visser te zijn om sukses in deze visserij te oogsten.

Eens dat het juni werd trok men naar Blankenberge. Bij westenwind viel er in de kustwateren van de Westhoek toch niets te vangen, de vis was verdwenen uit „de West”.

Bij het aanbreken van de septembermaand daagden opnieuw veel garnalen op voor de Westkust.

Aan boord van een garnaalschuit bestond de bemanning uit drie vissers en een jongen. Men viste met de wind en de tij. Blies de wind uit het westen dan korde men met de vloed. Blies de wind echter uit het oosten, dan werd met ebbe gekord.

Bij „stil weder” was het noodzaak van een vierkantig zeil overboord te plaatsen, teneinde het schip en de netten met de stroom mee te loodsen.

Bij winderig weder volstond de gewone boordzeilage.

Een „sleep” nam gewoonlijk één uur in beslag, 's nachts evenwel twee. Men bleef in zee van de „ene dag tot de andere”, of 20 à 24 uur. Aan wal vertoefde men één tij of zes uur.

Bij oostenwind viste men gewoonlijk van Nieuwpoort tot De Panne met ebбетij, dit gebeurde langs de Schallaert, in de Oostduinkerkse Pot, langs de Oever, de Trapegeer en in de Pot; men vond er harde grond welke vrij van slijk was.

De vangsten bracht men naar het pakhuis van Huysseune

of Legein. De garnalen dienden er „gezeefd” te worden op een „triezel”. De kleinere die door de zeef vielen werden niet betaald, noch afgestaan aan de visser. Soms werden zij in hun bijzijn terug bij de grote gegoten. Na veertien dagen ontving men een geldsom, vaak ook niet wanneer de garnalen in de trein waren bedorven geraakt. Vanaf 1920 moest echter alles verkocht worden in de vismijn.

Krabben, „vijfhoeks” en ondermaatse vis, gebruikte men voor de duinakkers als nest.

De Oostendse „open boten” hingen tot 1914 hun ongekookte garnalen in zakjes overboord. Te De Panne werd voor het eerst garnalen gekookt aan boord, want hoe verser gekookt, hoe harder en smakelijker de diertjes waren. Dit geschiedde rond 1896-1900. Voorheen geschiedde dit steeds aan wal.

Wanneer na een bepaalde tijd voor het eerst weer garnalen werden gekookt, gebeurde dit in vers zoet water met toevoeging van de nodige hoeveelheden zout. Wanneer de garnalen in een verse „zooë” gekookt werden, waren zij bleek en niet zo smakelijk. De daaropvolgende keer goot men $\frac{1}{3}$ der „zooë” weg en werd deze aangevuld met $\frac{1}{3}$ vers water. Vanaf dat ogenblik verkregen de garnalen hun goede kleur en smaak. Bij een onderbreking van drie à vier dagen diende de „zooë” volledig vernieuwd te worden.

De zeilen bediende men steeds volgens de wind. Men viste veel langsheen de Brake, 't Droog-Zand (binnenkant van het Westdiep) en voor Leffrinkhoeke in de nabijheid van het land tot aan De Panne.

Toen de boten steeds groter werden, ving men vooral vis tot het haringseizoen en garnaal tijdens de wintermaanden. Te dien tijde schakelde storm, mist en windstilte vaak de visserij uit.

De grotere boten vingen in wintertijd gewoonlijk garnaal tussen de banken van Duinkerke tot Nieuwpoort en dit volgens de wind. Men ving er de meeste en de grootste en dit vooral tijdens de nacht, de zandgrond aldaar speelde terzake een grote rol.

Vóór 1900 viste men gewoonlijk met twee korretjes; wanneer er weinig wind opstak liet men zich voorttrekken door de stroom. Tot dat doel werd door de visser een groot zeil in het water geworpen.

Eens dat het net aan boord werd gehesen knoopte men de kuil los, zodat de garnalen op het dek vielen. Alsdan

werden zij gereinigd en gekookt in een fornuis van 40 l dat gestookt werd met kolen.

In *A travers les Flandres*, geschreven door Aug. De Winne en uitgegeven in 1902 door de „Volksdrukkerij” te Gent kan men volgend relaas lezen: „Zo landden wij dan aan te De Panne, de zon neeg ter kimme; op het strand lagen de boten wanordelijk door elkaar; het waren werkelijk de kleinste visserssloepen van onze kust.

Tussentijds kwam een schip aangevaren; onmiddellijk sprongen drie mannen overboord en legden het vaartuig vast; zij stonden tot de borst in het water bij dit werk dat langdurig en pijnlijk was.

Eindelijk lag de boot dan op het strand; de vangst werd uit het ruim in grote bennen geladen. Ondertussen had een jonge visser zich kalm ontkleed, zijn doorweekte broek uitgetrokken en kwam dan achteraf in alle onschuld bij een aansluiting zoeken, waar iedereen aan het lachen sloeg, waarbij hij verwonderd opblikte en niet begreep.

De gestrande boot bezat een lengte van 10 meter en 3,50 meter breedte. In een der hoeken was een bak aangebracht waar strozakken lagen opgestapeld er was slechts plaats voor hoogstens vier mannen, doch gedurende het haringseizoen sliepen de vissers er vaak met tien mannen. Toen vroeg ik aan de matroos hoeveel de waarde van zo'n schip wel bedroeg.

– 6.000 fr. antwoordde hij; het vaartuig kost 3.000 fr. maar er is evenveel nodig voor onderhoud en uitreding. Het heeft een levensduur van omtrent 15 jaren. Zo wij een schuilhaven hadden, dan zou dit wel 30 jaar worden. Vaak bij ruw weder wordt de boot op het strand geworpen, steeds brengt dit dure herstellingen met zich mede. Bij gebrek aan een gepaste aanlegplaats verliezen wij jaarlijks 200 fr.

– Hoeveel boten zijn er te De Panne?

– Een honderdtal. Wanneer het schip op het strand wordt geloodst, vraagt het heel wat werk om het achteraf weer vlot te brengen; hierdoor liepen meer dan 50 % der vissers breuken op. Men dient ook tot de borst in zee te waden. De zee is wel hard voor hen die er hun brood moeten verdienen. U zult niet veel grijsaards bij ons vinden.

- Welke vissoorten vangt U?
- Tong, platen, rog, kabeljauw, schelvis. Van oktober tot december zoeken wij de haring en de sprout op. De Panne legt zich vooral toe op de garnaalvangst. Wij verkopen voor meer dan 200.000 fr. 's jaars. De vangsten worden uitgevoerd tot op de Parijse markt.
- Welk is Uw deel in deze 200.000 fr.?
- Het grootste deel gaat naar de tussenpersonen die spoedig rijk worden. Al de vissers uit dit dorp leveren aan twee afnemers, die ons betalen wat zij willen. Ieder vrijdag, een week na levering ontvangen wij het geld. Zelf weten wij niet welke prijs onze produkten halen op de Parijse markt. Onze garnalen worden gezift (mazen van 8 mm), wat er doorvalt wordt als afval beschouwd, hiervoor ontvangen wij geen vergoeding, doch de koper behoudt ze, zelfs mogen wij er geen twee tot drie kgr. medenemen voor ons gezin.
- Hoeveel bedraagt deze afval?
- 30 kgr op 100. Soms vangen wij grote hoeveelheden sprout die wij verplicht zijn als mest aan de boeren van de hand te doen, 50 cent. voor 50 kgr.
- Hoeveel dagen blijft U in zee?
- Van de maandag tot de zaterdag. Wanneer de vangst het toelaat lopen wij een haven binnen, deze van Duinkerke, Nieuwpoort, Oostende, Blankenberge of Vlissingen. Brood, boter en soms vlees nemen wij mede aan boord, maar meestal eten wij vis.
- Zijn er hier ook IJslandvaarders?
- Ja, een twintigtal.
- Kunnen de kustvissers nog een rond sommetje verdienen?
- Dat hangt af van de omstandigheden. Gewoonlijk bestaat de bemanning uit vier volwassenen en een jongen van 14 jaar. Zo heeft men soms weken van 150 of 180 fr. om te verdelen; andere weken bereikt dit bedrag amper 30 tot 40 fr. Hiervan dient men 1/5 te besteden aan het onderhoud van het schip; 4 tot 5 fr. valt er dan nog te betalen aan de eigenaar voor administratierechten, olie, teer... meestal verdient een matroos 10 tot 20 fr. per week.

- Zijn de vissers ontwikkeld ?
- Enkele ; op 100 treft men er 50 aan die lezen noch schrijven kunnen.
- Hoeveel vissers zijn er ?
- Op 1.800 inwoners zijn er 800 vissers.

Volle haringvisserij

De „Panneschuiten” en hun tocht naar de panharingvisserij was zo belangrijk, dat de term „panharing” nu nog ontleend werd aan De Panne.

Toen het september werd dacht men eraan de haringnetten van zolder te halen en deze na te zien. Ieder net, eenmaal dat men het te water zou laten, was voorzien van een vaatje ; deze werden nu vooraf geteerd, meestal door de kinderen de vrouwen, men schilderde er tevens het nummer op van de boot.

De Panne, toen nog een gehucht van Adinkerke hield kermis rond de 20ste september. Dit was meteen het teken om de boten tegen het duin te trekken en met het kalfaten en teren te beginnen.

Vissers uit Bray-Duinen, Gijvelde, Koksijde en Oostduinkerke zakten nu naar De Panne af om er aan te monstereen. Iedere matroos bracht zijn eigen netten mede, gewoonlijk een tiental.

Voor dit jaarlijks haringseizoen werd een „bootmis” gelezen of werd in het geheim een bedevaart ondernomen naar Baaltjes-Kruis te Koksijde of naar O.-L.-Vrouw Ster der Zee te Lombardzijde.

Gedurende de laatste dagen van september of in het begin van oktober wanneer stroom kwam opsteken (hogere vloed) en bij mooi weer werd besloten in zee te steken. Met stroomtij immers versnelde de stroom in zee en de boten samen met hun netten dreven eens zo snel oost- of westwaarts. Het tegenovergestelde verschijnsel noemt men kranktij.

Gewoonlijk werd de volle haring tijdens de eerste dagen opgezocht tussen De Panne en Nieuwpoort. Iedere boot lag op een 500 tal meter van elkander ten anker. De vissers reefden het groot zeil, legden de mast terzijde en een half uur voor zonsondergang begonnen zij dan de „netten te vissen”. Dit geschiedde „voor de wind”, met de Fokke half gehesen. Was er geen wind, dan gebruikte men de kracht

van het ganse Fokzeil. Indien er veel wind voorhanden was werd er niet gevestigd.

Aan boord bevonden zich Frans-Vlaamse IJslandvaarders die na hun campagne op de moluwevloot van Duinkerke een bijverdienste zochten. Gewoonlijk waren zij nooit in het bezit van netten, zo voeren zij voor „half-part”. De vissers uit De Panne waren hen „honderd jaar voor”. Een Pannenaar was een „uitgeslapen iemand”, zijn lood was onfeilbaar in mist en onweer, uit hen werden de befaamde loodsen geboren.

„Over de Schreve” was er geen nijverheid, de vissersvrouw werkte er op een akkertje, was kruister of plaatste een „puddertje” (lijntje) op het strand. Hun echtgenoten schuwden het werk in de dokken, zo kwamen zij naar De Panne afgezakt, later zouden zij gedeeltelijk uitwijken naar Bonen (Boulogne) en diens grote plaatselijke visserij.

De mensen uit Bray-Duinen en De Panne waren destijds „van dezelfde stam”, door talrijke huwelijken waren zij bijna allen familie van elkaar, niemand kende er omzeggens frans.

Ieder boot bezat 40 tot 60 drijfnetten, deze waren negen vaam (1.70 m) lang en 150 schools (schools of scholen = mazen) diep. Ieder matroos van de zeven tot achtkoppige bemanning had acht drijfnetten medegebracht. De patroon bezat er vaak zestien, de jongen vier. De patroon stond gewoonlijk acht netten af aan de visser die er geen bezat, zo moest deze de helft van zijn verdienste in diens handen laten.

Voor de afvaart had men een „strootje” getrokken ten-einde te vernemen hoe de netten aan elkaar zouden worden gehecht. Daar de buitenste netten kans hadden om beschadigd te worden tijdens de visserij, poogde men „zijn” netten zo gunstig mogelijk te plaatsen. Door dit strootje trekken werd ieders plaats bepaald, dit berekende tevens de volgorde van het optrekken van de wacht.

De netten werden per twee van eenzelfde eigenaar aan elkaar geknoopt en „uitgevestigd” of in zee gelaten, zij waren vastgehecht aan een lange reep (vlootlijn). Dit vormde een ketting van een zestigtal netten over 'n lengte van duizend meter. Al die netten aaneen noemde men een „beeg”. Aan elk net was een „seizing” (breeltouw) van een vadem vastgemaakt aan een drijvend waterdicht vaatje of breel; zo konden de andere vaartuigen over de reep en netten heenvaren. (4 vadem in de Westvisserij bij Kales). In de vertikaal naar

beneden hangende netten geraakte de haring met zijn kop in de mazen verstrikt.

Het begin der netten die „eerst gevist” werden of overboord gegooid was voorzien van een spar van 1 à 1,5 m lengte. Dit stuk hout noemde men de „hond” en diende om het einde van de beeg aan te duiden.

Aangezien de haring slechts 's nachts aan de oppervlakte kwam werd deze visserij steeds 's nachts bedreven.

Toen nu al die netten „gevist” waren, liet men de boot draaien „op de wind” dit is met de boeg naar de windzijde gekeerd, met een „bijgemaakt” achterzeiltje of Drille om het vaartuig in de gewenste koers te houden. Zoals reeds gemeld werd de Fokke nu gereefd en de Fokkemast terzijde gelegd. Aan voor- en achterdek bracht men een licht aan, om de vaartuigen te waarschuwen dat op deze plaats een haringvisser bedrijvig was.

Na dit werk prevelden de vissers een kort gebed, gewoonlijk een „Onze Vader”. Dit gebruik bestond zelfs tot aan de tweede wereldoorlog op de Franse vissersvloot, telkens een vaartuig de thuishaven verliet o.m. te Grevelingen. Een man hield voortaan de wacht en de overigen daalden in het voorruim af om te eten.

De wacht diende vaak te „diepen” (peillood uitwerpen) om de richting na te gaan waarin het schip dreef teneinde de banken en boeien te ontwijken, ook keek hij uit of er geen andere vaartuigen te dicht kwamen. Soms werd 20 km diep in zee getrokken.

Na een half uur werd het eerste net nagezien; indien men er teveel krabben in aantrof werd de „meester” of patroon verwittigd en repte men zich om alle netten aan boord te halen. De door krabben stukgebeten haringen hadden immers geen handelswaarde.

Men bleef vier tot zes uur vissen naargelang de vangst. Vielen er geen haringen te bespeuren dan haalde men de netten op en verplaatste men zich door het recht zetten der masten en het hijsen der zeilage, vervolgens richtte men de steven naar een andere visplaats.

De netten werden opgehaald bij middel van een „trui” (treuil of primitieve katrol). Dit geschiedde op het „voorschip” waar twee vissers stonden om de netten aan boord te „lichten”; een stond er klaar om de „seising” (koord) van het vaatje los te doen, terwijl het aan boord werd getrokken. Twee mannen sloegen de haring van het net, twee

vissers bevonden zich in de „put” en brachten de netten in het ruim op hun plaats. De scheepsjongen zat in de „hel” (plaats in het ruim waar de reepkoord die de „beeg” vasthield diende opgerold te worden). Alles stonk er naar teer, zee-water, zeewier, zodat elke nieuwe scheepsjongen erg zee-ziek werd bij zijn eerste reizen.

De opbrengst was gewoonlijk 1.000 tot 4.000 kgr per vangst (Jef Verbanck, *Het Volk* 24-1-'62).

In het begin van het seizoen werden er echter slechts 200 tot 1.000 haringen gevangen in de loop van één nacht. De beste „visserij” was 's avonds, bij het opkomen der maan, bij het veranderen van de tij en bij dageraad.

De beste visplaatsen waren: „'t Geultje (voor Nieuwpoort), de Koppen van de Bank (Oostduinkerke), 't Zand (De Panne-Oostduinkerke), de Trapegeer (bij vloed), 't Potje (St.-Idesbald-Westen van De Panne). In dit „Potje” was er echter weinig plaats voor al de boten, die dicht bij elkaar dienden te vissen. Bij vast en mooi weder en Z.O. wind ving men de volle haring dicht bij de kust in de „Oostduinkerke Pot”.

In de nabijheid van de Nieuwpoortse haven was het gevaarlijk om vissen, daar er soms „houtboten” (koopvaardij-schepen) met de vloed naar buiten trokken of bij ebbe aan het anker te wachten lagen. Soms trokken de stoutmoedigsten naar de goede doch kleine visplaats gelegen tussen de Brake en de Bank. Vaak wemelde het van schepen tussen Bray-Duinen en Oostduinkerke en men trof er vaak aan, afkomstig uit Grevelingen en zelfs uit Etaples.

Bij het krieken van de dag richtten de boten hun steven naar het strand, ze lieten zich echter niet „droog vallen”, doch bleven vlot. De ongeveer 8.000 kgr dienden in korven van 45 kgr naar het strand te worden gebracht. De schipper-reder en de oudste man aan boord hadden dan als taak het scheepje vlot te houden en te zorgen dat het niet strandde. Twee vissers vulden de vangst in de korven, twee andere ontkleedden zich vaak volledig en sprongen moedernaakt in het water dat ijskoud was, zij droegen de rugbennen aan wal. Anderen hadden slechts hun „baai” (trui) opgerold tot aan hun borst en met een koord vastgehecht. Dit werd gedaan opdat de korven met de vangst die zij op de rug droegen hen niet zouden kwetsen. Na door het koude water te hebben gewaad, dienden zij het strand over te steken (bij laag water 700 m) om zich naar de duinen te begeven tot aan

de Veurnestraat tussen Zeelaan en Kasteelstraat. Daar wachtten de vrouwen met een stootkar om de vangst te vervoeren naar Panne-Centrum. Daar werd de vangst op het voetpad uitgegoten nabij een herberg. Hier begon de verkoop.

Alle haring werd stuk voor stuk geteld, om het even of de vangst 10.000 of 100.000 stuks bedroeg. 400 haringen vormden een „but” (gebruikt als eenheid bij verkoop), terwijl een surplus van 16 haringen „telharing” genoemd, er werden bijgevoegd.

De verkoop gebeurde niet bij opbod. Vier tot vijf groothandelaars, eigenaars van rokerijen uit De Panne, bepaalden de „prijs van de dag”. Deze prijs werd aangenomen door alle kopers uit Veurne, Poperinge, Roeselare, Torhout... Heel wat kopers uit Veurne kwamen aan met een hondegespan, zodat er ter plaatse een grote drukte heerste. In ieder huis vond men elke winter een pot met gezouten haring.

In latere jaren werd de verkoop geleid door vismijnafslaanders uit Oostende, de betaling volgde de week daarop.

Na het lossen der vangst repte men zich om terug aan boord te gaan; door het niet „droogvallen” van de boot, had men ook geen tij verloren.

Zolang het mooi weder was viste men alle dagen, ook 's zondags. Bij onguur weder werden de boten tegen de duinen opgetrokken. Gedurende die dagen zag men de netten na. Bij storm en ontij droeg men deze in het duin om ze te laten drogen. Als tegenprestatie moest men dan achteraf helm planten teneinde zandverstuiving tekeer te gaan.

De reders-vrouw behield het geld gedurende enkele dagen. Wanneer men geen zee kon kiezen kwam de bemanning bijeen om de verdiensten te verdelen. Het geld werd op de tafel opengespreid. 20 % werd toegewezen aan de eigenaar van de boot. Van het overige werden de onkosten afgetrokken, zoals aankoop van kolen voor het kacheltje in de „roef”, petroleum voor de deklampen, koffie enz... Wat overbleef werd in gelijke delen verdeeld. De scheepsjongen aanzag men als een „halve man”. Het niet meer deelbaar gedeelte werd bestemd om kaarsen aan te kopen die geplaatst werden voor het beeld van St.-Pieter in de dorpskerk van De Panne, dit noemde men „kaarsjesgeld”.

Zo ging het vissen verder, met het uitwerpen der netten „middenscheeps”, met de boot „voor de wind” (wind van achter, zonder zeil), of het „inwinden” met de „trullie” ter-

wijl de „meester” op het voordek stond. Steeds maar weer leidde de jongen de reep naar de „helle of achterput”, wierpen twee mannen netten en vaatjes in de „grote put”, sloegen twee matrozen vooraf de haringen in de „haringbak”...

Waren er nu weinig haringen gevangen dan werden de netten onmiddellijk geledigd of „geklaard”, waren er evenwel veel, dan klopten zij een of tweemaal en dienden de netten achteraf op het dek gebracht te worden teneinde ze volledig te kunnen „klaren”.

De vangst van volle haring in de eigen kustwateren eindigde rond Allerheiligen, soms ook wel op 8 november wanneer de wind uit het oosten blies. Men zag alvast het touwwerk na waarna de grote boten nieuwe visgronden gingen opzoeken tussen Duinkerke en Kales. De kleinere vonden dan voor de winter een onderkomen in de duinen, de bemanning ervan monsterde aan op de grotere. Van nu af aan kwam men niet meer zo regelmatig op het strand. Gedurende deze periode kon men soms in éénmaal veel haring vangen, soms tot 100 butts. Bij slechts weder vluchtte men de havens binnen van Kales, Grevelingen of Duinkerke. Een paar rampen vielen aldaar te betreuren. In 1895 verging W. Blondé met een zevenkoppige bemanning aan boord en dit in de nabijheid van Kales. In 1902 was het de familie Gysen die diep getroffen werd, vader en drie zonen samen met Lambrecht vader en twee zonen en twee oudere vissers verdronken er.

In deze wateren viste men dieper, de koopvaardijsschepen dienden in de mogelijkheid gesteld te worden van overheen de netten te kunnen varen zonder schade te veroorzaken. De „seizing” was dan ook 4 vadem lang. De beste vangstplaatsen in dit gebied waren: de Ruding (bij Kales), de Interdyck (Grevelingen), de Dyck (Balize-Duinkerke), in dit laatste gebied diende men goed uit te kijken vanwege de vele bloeien, het tij welke niet dezelfde richting uitging als deze aan de Belgische kust, de grote haringvissers uit Bonen (Boulogne), die door hun groter aantal netten en dieptegang sneller met de stroom werden meegedreven.

In dit gebied viste men tot 25 november, deze periode „in de West” genoemd, duurde ongeveer een maand. Er bestond een zeewet waarin vermeld werd dat de korrevisers (Grevelingen), niet meer dienden uit te wijken voor de haringvissers. Ondertussen had men nog steeds de haring te De Panne aan land gebracht. Eens 25 november aange-

broken trok men terug huiswaarts om zich toe te leggen op de sprotvisserij.

Van 1920 tot 1929 verkocht men de volle haring voor het „Hotel Teirlinck” ; het waren hoopjes van 100 stuks, in tegenstelling met voorheen toen 416 haringen gelijk werden geacht aan 50 kgr of een „but”.

Daar Oostende geen haringvloot bezat en te De Panne zestig boten aan deze visserij deelnamen, is deze gemeente dan ook de bakermat geweest der haringvisserij met drijfnetten.

De befaamde haringvloot van De Panne zou verdwijnen, samen met deze uit Kales en Wissant, alleen de vloot van Grevelingen heeft nog stand gehouden, al zoeken de jongeren er werkgelegenheid in het Duinkerks industriegebied.

De sprotvisserij

Bij de eertijds bloeiende sprotvisserij van De Panne dient men met twee wel omlijnde periodes rekening te houden ; een eerste periode die begint omstreeks 1885 en eindigt in het jaar 1905 en een tweede die de jaren 1905-1914 omvat.

1885-1905

Rond 15 november en bij het beëindigen van het volle-haringseizoen, werden de boten gereinigd en nagezien, de haringnetten droeg men naar huis, terwijl andere aan boord werden gebracht, nl. het „Schardyn- of stroopnet”. Dit STROOPNET bestond uit een „stroopstok” welke vier tot vijf meter lang was, met twee houten verticale „beugels”, 1.40 m tot 1.75 m hoog. De bovenzijde van het net was vastgehecht aan een „kurklijn” die een meter langer was dan de onderste „loodlijn”, een touw voorzien van stukjes lood, „stekken” genoemd.

Het stroopnet was 10 tot 12 vadem lang en vervaardigd uit kleine mazen, bezat verder twee „spruiten”, twee „schranken”, een „strooptouw” met een groot en zwaar anker, een „ankertouw” die aan de boot gebonden lag, vervolgens nog een „kuiltouw”, een „boeireep” en een boei.

Dit stroopnet was een „staande net”, waarmee men viste terwijl men geankerd lag, zodat het de stroom was, die de sprot in het net dreef (vissen met stroom).

Gewoonlijk trokken de boten bij het aanvangen van het sprotseizoen op 15 november naar Vlissingen om er een

„concent” of vergunning af te halen bij het Nederlandse Zeewezen. Hierdoor was het hen toegelaten te vissen op de Wester-Schelde en van het Oost-Gat tot bij Westkapelle. De Pannenaars vernamen aldaar van de Hollandse vissers, de plaatsen waar sprot was komen opdagen.

Na het beëindigen van de „schooltijd”, klommen de kinderen van de Belgische loodsen aan boord van de Panneboten, waarvan de eigenaars of bemanningsleden meestal familieleden waren.

Bij mooi weder trok men bij dageraad in zee. Er werd vooral koers gezet naar het Oostgat bij Zoetelande in de nabijheid van het strand. Aldaar trok heel wat stroom door het zeewater, zo voorzag men zich van een goed en sterk anker dat uitgeworpen werd. Op die plaats viste men ver van elkaar verwijderd tot de tij verlopen was.

Wanneer de sprot aan boord werd gehaald liet men de boot meestal drijven. In deze wateren echter was dat onmogelijk, men was er verplicht aan het anker te blijven. Aan de ene zijde lag het gevaarlijke strand, aan de andere zijde de droge banken.

Eens dat het voorste gedeelte van het net aan boord was gehesen (stropstok en beugels) werd de kurklijn met een riem verwijderd, deze roeispaan lag vastgemaakt aan een takel van de grote mast. De loodlijn bevond zich eveneens reeds op dek wanneer de kuil van het net aan boord werd gebracht. Men loodste de sprot naar het „vooreinde” van het net, hier hielden zich twee vissers onledig met het „baggeren” van de vangst. Een hunner hanteerde het grote schepnet, terwijl de andere het „baggernetouw” in handen hield, hiermede trok hij het schepnet door de sprot; telkens werden door deze beweging 25 tot 40 kgr in éénmaal op dek geworpen. De vangst gleed nu langzaam in de „put”. Lang duurde het niet vooraleer een mooie vangst geborgen was.

Bij oostelijke of zuidelijke winden kwamen de Panneboten soms vanuit de wateren rond Vlissingen naar De Panne afgezakt. Meestal echter trokken zij naar Oostende, ook wel eens naar Blankenberge, wanneer de wind „tegen zat” om er hun vangsten te verkopen.

Wanneer de sprot opgezocht werd bij Vlissingen, in de „Deurlo” bij Zeebrugge of ten oosten van Oostende, dan werden de vangsten steeds in deze laatste haven verkocht. Menig eigenaar van een „Pannepot” had vooraf een kontrakt afgesloten met de „sprotfabriek” te Oostende, dit tegen een

vastgestelde prijs. Bij grote aanvoer was dit een voordelige overeenkomst, bij geringe vangst echter zeer nadelig; zo waren de vissers die enige winst wilden boeken, verplicht het sprotseizoen voorlopig op te geven. Zij sleepten dan het garnaalnet een veertiental dagen in zee.

Bij slecht weder en geringe verkoop trok men soms per boot naar Brugge om er de sprot per emmer te koop te bieden aan de huismoeders. De sprot werd te Oostende niet in de mijn, doch op de kaai verkocht.

In tijden van storm verkozen de vissers vaak de vaart Plassendale-Nieuwpoort om deze laatste haven te bereiken, hier was men het dichtst bij huis. Gezien de Pannenaars geen eigen haven bezaten zochten zij het meest hun toevlucht te Duinkerke of Nieuwpoort, doch in volle vangstperiode vluchtten zij bij storm de dichtstbijgelegen haven binnen. De Oostendenaars echter wilden enkel, zelfs ten koste van levensgevaar hun thuishaven bereiken. De Pannenaars voelden zich echter het best thuis te Blankenberge, de plaatselijke vissers hadden er bijna dezelfde aard, zeden en gewoonten. Met de Oostendenaars, stadsbewoners, boterde het vaak niet al te best.

Toen de sprot opgezocht werd ten westen van Oostende, aan 't Zand (Oostende), Slijkgeul, Binnenkwinte, 't Reekske (Westende), de Neus van de Schallaert, Westdiep, Potje, Geule (Gijvelde), Mosselbank (Zuidkote) tot in het Pas van Duinkerke, dan werden de vangsten gelost op het strand te De Panne; het grootste gedeelte aan de Koninklijke straat of Oude Kalseide. Naar de eigen kustwateren kwam men rond maart. De vrouwen wogen in de Veurnstraat de vangst per 50 kgr terwijl afslaanders uit Oostende de verkoop leidden.

Bij grote aanvoer verliep de verkoop eerder staag. Vaak gebeurde het wel dat de boten reeds twee tot driemaal terug met een lading op het strand waren aangekomen, vooral eer de eerste vangsten van de hand konden worden gedaan. Die eerste vangsten voerde men naar het dorp, de tweede en de derde werden op de dijk, bij het begin der Zeelaan op hopen uitgestort. De hele dag door moesten de oude vissers en schoolgaande kinderen erbij waken. De redding kwam alleen wanneer een storm opstak of bij kranktij waardoor niemand uit kon varen.

De eerste vangsten werden als landmest verkocht aan de landbouwers uit de polder, men ontving 1/2 tot 1 frank per

50 kgr. De overige aanvoer werd per 200 tot 300 kgr van de hand gedaan aan kleine opkopers; grotere hoeveelheden belandden in de rokerijen van De Panne en Veurne. De gemeente bezat 5 sprot- en haringrokerijen (Legein, Fierens, Vanouter, Huysseune en Ryckeboer).

Meestal werden goede vangsten aan boord gehaald na perioden van storm of met winden die uit het N.W. tot het noorden bliezen. Met veel oostenwind kwam de sprot gewoonlijk tot in het Pas van Duinkerke, soms ook in de Mardijkse Pot doorgewaaid vanuit het oosten. Het sprotseizoen duurde tot in maart.

(Wordt voortgezet)

B. BIJNENS

De „Maire” van Veurne afgezet

Door decreet van „le troisième jour complémentaire de l'an X” van „le directoire exécutif” werd Bernier „maire” van Veurne afgezet, na geschorst te zijn geweest door besluit van 24 thermidor jaar X door de prefekt de Vivy, (later graaf de Vivy, en Kamerheer van Napoléon). Waarom werd hij door die maatregelen getroffen? Dat leren wij in een verslag van de prefekt die schreef: „malgré les ordres de l'autorité supérieure et contre le vœu de la loi il s'est permis non seulement de faire solemniser au jour ordinaire la fête patronale de cette commune, lequel jour était jour du marché, mais même d'avoir fait répandre dans une commune voisine un proclamation pour annoncer cette cérémonie. Déjà précédemment, et nonobstant ma défense, ce maire grand partisan des processions avait fait tous les apprêts de chapelle, de chemises de pénitents et autres folies, pour rétablir de ces farces ridicules des siècles de superstition et de barbarie. Il poussa la folie jusqu'à faire construire un oratoire ou chapelle au milieu de la place publique de Furnes, pour la démolition duquel je fus obligé d'employer mon autorité.”

(Archives Nationales Parijs, FF/3/LL/A).

W. VAN HILLE